Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרייטאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעליעהריג 2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעליעהר 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
אבאנירען
אונד דער פרענומעראנדו-פערמין
בעגינט מיט דעם עסטאנגע דעם
ערסטען בלאטטס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואימצנער בולווארנום׳ 29,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראנ-
דען-געלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 92, פיערצעהנטער יאהרגאנג. פעסט, מאנטאג טו אב ה׳תרמ״ב. Pest, den 31. Juli 1882.

דער קריעג אין עגיפטען.

אין אפרינעם בלאטטע בראכטען וויר דיא אי-בערראשענדע נאכריכט, דאס דער סולטאן ענדליך דער איפפעדרדרונג דער קאנפערענץ נאכגעקאמ-מען אונד זיך ענטשלאסען, זיינע ארמעען נאך עגיפטען צו ענטזענדען, אים דארט דיא רוהע הער-ציטעללען. דיא רעגיערונג דעס סולטאנס האט איך אן אללע איהרע פערטרעטער ביא דען אי-ראפעאישען גראפ-מעכטען אין רינדשרייבען גע-ריכטעט, אין וועלכעם עס הייסט: „דער סולטאן איזט ענטשלאסען, פאן זיינעם אבערהאהיטס-רעכט אובער עגיפטען ווירקזאמען געבראוך צו מא-כען אונד זאפארט אייגע גענוגענדע מיליטער-מאכט נאך עגיפטען צו ענטזענדען, אים דארט דיא רוהע הער-צ-ציטעללען.“

זאמטס ווערען אללע פערהאנדלונגען דער אי-ראפעאישען גראפמעכטע וועגען איינמישונג אין דיא עגיפטישע אנגעלעגענהייט פרייוויליג בעענדעט, נאכדעם זיך דער סולטאן איהרעם וואיסען געפוגט אונד זעלבער אין אייגעם לאנדע, דאס אינטער זי-גער אבערהערשאפט ششעהט, אערדנונג מאכען וויל. דער סולטאן גלייבט דאביא, מיט רעכט צו פערלאנגען, דאס זיך נון דיא ענגלישען ארמעען אים עגיפטען צוריקציעהען, אדער דאס וועגגמעמען ניכט נייע ענגלישע ארמעען ווייטער אין עגיפטען איינצוזעהען מאגען, נאכדעם ער דאך איך זעלבער גענוג קראפט אונד מאכט בעזיטצט, אין זיינעם לאנ-דע דיא רוהע הערצ-ציטעללען.

דיעזער נייעסטע שריטט דעס סולטאנס, וועל-כער דען איכרגען אי-ראפעאישען גראפמעכטען זעהר פריינגשט וואר, כאס אבער פיר ענגלאנד, וועלכעם זיך דורכאוס עגיפטענס בעמעכטיגען ווילל, זעהר אונגעלעגען. דיא ענגלישען צייטונגען רי-פען: „דער סולטאן האבט זיך צו שטעט בעוואנ-גען; ענגלאנד דורפ דאהער ניכט מעהר צוריק-מרעטען, אונד עס מוסס נון אללין אהנע סולטאן זיין פאראבאבען אין עגיפטען דורכפיהרען!“ — עס כאס אין דער פאר-לאמענטס-זיטצונג פאס פאר-ענגען פרייטאג צו איינער זעהר שטרמישען פערהאנדלונג, אונד דא טראט מיניסטער-פרעזידענט גלאדסטאנע איך אונד זאגטע: „דער סולטאן איזט נון צו שטעט נאכגעבען געווארדען; אללין כאס אין דער רוהע אין עגיפטען ניכט מעהר הערשטעללען; עגג-לאנד כאנן זיך דא ניכט מעהר צוריקציעהען, אינ-עס-סען וואר עס יא אהנעהין אונזער וואונש, דאס זיך איך איינע אנדערע מאכט מיט אונס צוריקציעה-הערשטעללונג דער רוהע אין עגיפטען פערבינדע; נון איזט דיעזע אנדערע מאכט דיא טירקישע, אונד דיא ענגלישע רעגיערונג איזט דאהער בערייט, דיא הילפע דעס סולטאנס אנצונעהמען. אבער וויי-ווישען פאן דער טירקישען רעגיערונג פאלגענדעס צו ווייסען: ערסטענס דיא גראפע דער מאלאטעט-אנגאהל, וועלכע זיא נאך עגיפטען עגטזענדעט; צווייטענס דען צווייפפענגס, אן וועלכעם דיעזע אבזוג-דונג געשעהען זאלל; דריטטענס דיא אבזיכטען דעס סולטאנס מיט דיעזעם זיינעם אינטערנעהמען. — „ערגענאללס דארף זיך ענגלאנד אין זיינעם אינ-טערנעהמען ניכט אים מיטדעטען שטארען לאס-סען. פאר אללעם אונדערן מיט דער סולטאן דען אראבי פאשא אלס אייגען „רעוואלוציאן ערעגן“ ער-קלערען אונד פערראטהיילען, זאלא נגע דער סול-טאן אונס ניכט דיא לללאסטען בעזייטיג זיינער אייפרסוכטיגקייט גיבט — כאנגען ווייר אונס אויף אזידן ניכט פערלאסטען!“

דורך דיעזע ערקלערונג דעס ענגלישען מינס-טער-פרעזידענטען בלייבט נון דיא נאכגיעביגקייט דעס סולטאנס אהנע ווירקונג, אינד מאן שטעהט דארט, וא מאן געשטאנדען. יא, דיא לאנגע איזט נאך אייגע פערווקלטערע אלס צ׳אר. ביזהער האט עס געהייסען: „נאכדעם דער סולטאן ענטזייערע דען ווילللען אדער דיא מאכט צור הערשטעللונג דער רוהע אין עגיפטען ניכט האבע, זא מוסס אנ-שטאט זיינער ענגלאנד אللין אדער מיט אייגער אדער מעהרערען דער אייראפאישען גראפמעכטע אין עגיפטען אים אינטערעססע דער אייראפאער דיא רוהע הערשטעللען!“ ביא אלל דעם וואר נאך דאס אבערהאהיטס-רעכט דעס סולטאנס איבער עגיפטען, אונד מאן טראט בלאס געגען דיא רעוואלוציאנערע איך. יעטצט אבער, נאכדעם דער סולטאן ערקלערטע, זיינע ארמעען נאך עגיפ-טען צור הערשטעللונג דער רוהע זאפארט צו ענטזענדען, אינד זיך ענגלאנד דענאך ניכט אים עגיפטען צוריקציעהען ווילל, זא איזט דיעס זי-טענס ענגלאנדס מעהר קיין אינטערנעהמען גענען דיא רעוואלוציאנערע אللין, זאנדערן אין אי-פפ-טרעטען גגען דאס אבערהאהיטס-רעכט דעס סולטאנס איבער עגיפטען; יא, עס איזט זאפעהל, וויא איינע קריעגס-ערקלערונג ענגלאנדס אן דיא טירקיא. — דיעזעס יעטציגע אויפטרעטען ענג-לאנדס ערעגט אונגעהייערעס אויפזעהען. דיא פער-טרעטער אللער אייראפעאישען גראפמעכטע איך דער קאנפערענץ, וועלכע נאך פעלער מיהע דען סולטאן צור נאכגיעביגקייט בעזיעגען קאנטען, ווייסען יעטצט ניכט, וואס זיא דא ווייטער איך דער קאנפערענץ מאכען זאللען.

יא, דיעזעס פארגעהען ענגלאנדס האט בע-רייטס אין פראנקרייך דען שטרעם דעס פראנצאז-שען מיניסטעריאלס פערורזאכט. — וויא ווייר בע-רייטס געמעלדעט, האט דיא ענגלישע רעגיערונג פאס פאראלאמענטע מעהרערע מיللיאנען צום קריעגס-אנטערנעהמען אין עגיפטען אונד דיא פער-מעהרונג דער ארמעע אום 10,000 מאנן פערלאנגט. דיעזעס פערלאנגען האט דאס ענגלישע פאראלאמענט מיט 275 גגען 19 שטיممען בעוויللיגט. — נון האט אייך דיא פראנצאזישע רעגיערונג אין דער פאר-גלעכטיגען דעפעשטען-זיטצונג צו פאריז אייגע אנגלר-בעוויللיגונג צום קריעגס-אנטערנעהמען אין עגיפטען אדער וועגגמעהמען צור בעשטיצונג דעס זיעג-קאנאלס פערלאנגט. דיא פראנצאזישען דע-פיוטירטען האבען אבער מיט 450 גגען 75 שטיممען דיעזעס פערלאנגען אבגעשלאגען. זא וואللטען נעמליך מיט ענגלאנד צוזאممען ניכטס מעהר אונ-טערנעהמען — אינד דיא פראנצאזישען מיניסטער, וועלכע מיט ענגלאנד צוזאممענגעהען וואللטען, מוסטען אבראנכען! דער רעגיערונגע פרעזידענט דער פראנצאזישען רעפובליק, הערר גרעווי, האט נון דיא אבראנכונג געבילligט אונד דיא מי-ניסטער נור ערזוכט, זא לאנגע נאך אין אזידעס אמטע צו פערבלייבען, בז דיא נייען מיניסטער ער-נאנגט ווערדען.

וויא דיא גגעסטיגען דעפעשען מעלדעטען, וואللען דיא ענגלענדער דיא אנגעגעבען דער טירקי-שען מאלאטען אין עגיפטען ניכט אבזואנדען, אונד שאן דייטע, מאנטאג, אזהר אינטערנעהמען פאפרט-זעטצען.

וואס נון דען הייפט-אנגזהרער דער רעוואלו-ציאנערע אין עגיפטען, נעמליך דען נעווזעלגען עגיפ-טישען קריעגס-מיניסטער אראבי פאשא, בעטרייפפט, זא פערלייטעטע פאן דעמזעלבען פאר-געפפערען. דאס ער זיך דעם סולטאן יא אונטערווערפען אונד זאגאר אין אין קלאפטען זיך צוריקציעהען וואللע. — דאגגען אבער הייס פאשא וויישער גגעגען דעם עפפאנגע דעס ערסטען בלאפטס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין
פעסט
וואימצנער בולווארנום׳ 29,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראנדען-גגעלדער צו זענדען בעליעבט.

דאס עגדע דער פאראינטערזוכונג.

דיא לאנגווערינע נעריכטליכע פאראינטער-זוכונג אין נירעדהאוא וועגען דער טיטאע-עפלארער אנגעלעגענהייט איזט נון פאראפפענטליכט בעגענדעט וואהדען, אונד מיט וועלכעם דיא רעוואלטאנטע מיט וועלכעם ערפאלגע? — ליידער איזט דאס רע-זולטאט אין זאלכעם. דאס ווייר אונס נעם-מען ביא פערפאפפענטליכונג דעמזעלבען אין דען צייטונגען, ניכט פערגאלאסט פאנדען, עס זאפארט אונזערען לעזערן דורך אין עקסטרא-בלאטט מיט-ווייטערען, אינד, ווייר האפפען נאך, דאס דאס רע-זולטאט זיך נאך הייטע אנדערס הערוישטעللען ווערדע, אלס עס געפפערן געמעלדעט וואהדע; דענן ביא דען נירעדהאוער דעפעשען וואהדען אונס שאן גגייאהנט. דאס זיך איהע נאכריכטען נאכטרעللך אלס פאלשע ערוויזען אייגענען, נון אבער בעשטעטיגען איך דיא הייטי-גען דעפעשען אונגעס גגעפפערן פרייה גגעמעלדעטע דעזולטאט דער גגעריכטליכען פאראינטערזוכונג אין נירעדהאוא, אונד דיעזעס לוטטעט: „נאך לאנגער פאראינטערזוכונג אין דער טיטאע-עפלארער אנגע-לעגענהייט האט עס דער אינטערזוכונגס-ריכטער הערוישגעבראכט, דאס גגעגען 3 זוהדען דער פער-דאכט דעס מארדעס פאראהנדען, וועהרענד גגעגען 7 זוהדען דער פערדאכט שטעהט, דאס זיא זיך אן דעם מארדע בעטהיילגטען; 6 זוהדען וויידער זיך פערדעכטיגט, דיעזעס פערברעכען אינטער-שטעטצ צו האבען; 4 פאן דען פערהאפטעטען וועהדען באלד פרייגעלאסען.

פאריגעטעטען גגעגען 6 אזהר נאכגעטטאנ דאס מאן דיא פערהאפטעטען זוהדען פאס גגעפגגנגסס איבער דען גראפען פלאטען פאר דיא אינטערזוכונגס-ריכטער גגעפהרט, אים ווערדעס איינגעלגען דאס וועזולטאט דער פאראינטערזוכונג צו פערקגנדען, אונד דעס מוסטע אבערמאלס אס הייللגען זאמס-טאג גגעשעהען, וא דאס גאנגגע פאלק אייך דעס נירעדהאוער מארקטפלאטצע פערזאמעלט וואר. אים דיעזע פאראינגעפהרטען פערהאפטעטען ווערדען צו בגגאפפען.

איינע נירעדהאוער דעפעשע דער „אונ-גארישען פאסט“ מעלדעט גגעמלדט: „דיא פערקגנ-דיגגג

געבינדען. אין דען גאססען-קאפה הוב אונד העי-געשליפען ווארדען. מיר ווארף מאן מהוילע דער ערשלאגענען בריסטען צום שפאטע אונס געזיכט. דער פאלצי-אנשפעקטאר פאן טאגמאה מאר-שירטע אן דער שפיטצע דער פלינדערע. דענגן אויף האמען שטאנגען פיער קאפפע פאן געטאר-טעטען אייראפאערן פאראנגעטראגען ווארדען, — אויך אין דעם ארטע עלקעביר ערשלוגען דיא מא-האממעדאנער 12 אייראפאער, וואריף דיא דיא ליי-כען מיט פעטפאלאמס בענאפסען, אום זעלבע צו פערברענגען. דיא בעריישטען מאהאממעדאנער פערגאסען מיר אם פענסטער. אין דענגער מאהאם-מעדאנער כאם שפעטער אונס צוממער. אום צו פלינדערן. אוף פערשפאר אוהם אינע סוממע גלד-דעם, וועגן ער מיר לאוסבערגעט. ער טהאט עס, אונד זא גלאנג עס מיר, מיט דעם לעבען דאפאן צו כאממען. אוף ענשפלאה, בין אוף אום זאגדע, צוייא שענדען פאר אלעקאנדרינען בעיגיסטלאן צוזאמ-מענשטרעצען! — זא וויט דיא גרוזע-ערגענגדע שלדערונג, דיא אן דאם טרייזיגע געשיק דער רי-סישען ווענן אין באלטא אונד אנדערען אדטען אי-אנגערט. דיא בריסטען זאללטען הערען לעדענן, דאם עס לענדער אויף דער וועלט גיבט, וא אויך זא פאן דעמזעלבען געשיכע ערגיבט ווערדען כאנגען. וועלכעם זיא דען ווענן אין רוסלאנד בעריישטען: נאמענטלך דיא אנט-סע-מטען זאללטען זיך אום דיעזען טרייזיגען עראינ-נינסען אינע לעדדע צעהדען; מאן כאנן דיא מא-האממעדאנער פיר אידע בריסטען-פערפאלגונגען גיכט פערדאממען, זא לאנגע עס גאר בריסטען גיבט. דיא אום ערדען פריי אויך הייגט נאך וועגפערפאל-גונגען הערייפבשוייערען מאכטען!

* (יוד ע נ-כ ר א ו ז א ל ל א ן ב ע ל-ג ר א ד.) אייגע בעלגראדער דעפעשע דעם הייטי-גען „פעסטער ללאיד“ מעלדעט: גיסטערן, אם 27. יולי, האט אין בעלגראד וועדר דיא גענוגע דער דאהטיגען דעגעריונג אונד וועדר אייגע אייגע-וואגדערטע גיזיללשאפטען אייד דעגראדאלד שאפפט-געפערען, וועלכער עראד וועדר דאם שטרעבען איינ-שרייבען דער סערבישען דעגעריונג באלד אונטע-דרוקט ווארדע, דער סערבישע כאנג אונד דיא דע-גערונג זונד אובער דעוגען פאראלל זעהר ע-בשטעדט אונד זונד פעסטע גנשטאפטען, דיעזע דעגעגע, וועלכע עס גיר דאייס אבגעזעהען, דער סערבישען דעגעריונג פערלאנגענהייטען צו בעריישען, אייד דאם שטרענגסטע צו בעשטראפען.

* (דיא רוקקעהר דער יודי-שען פלוכטלינגע נאך רוסלאנד) גערדט ענטגע אייגע הינדערנישע פאר זוד אונד ווייד זאגאר פאן דען רוסישען בעהערדען אונטע-שטעגט. דיא אן בראי נאך ווייגערען 10,000 יודישע פלוכטלינגע ווינשען גיר נאך, אין אידע היימאט צוריקבעפאהדערט צו ווערדען. צו דעזעם צוועקע זונד פיער מיללאנען פראנקס נאטהווענדיג.

נעשעפטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

נעטרייד-נעשעפט. פאן וויצען וואר נעמעטען מעסיג צו מארקטע נעבראכט, דער פערקויף וואר שוואך. 14000 מעטרצ' וואוירדען פערקויפט.

וויצען, פחיים- (נייע) 100 מטרצ' 83 ק' 10,10 גולד. 500 מטרצ' 825 ק' 10,40 גול. 200 מטרצ' 82 קילא 10'50 גולד. 100 מטצ' 82 קילא 10'27½ גולד. 500 82 קילא 10,25 גול. פעסטער-באדען 300 מעטצ' 81 קילא 10'20 גולד. 300 מעטצ'צ' 80 קילא 10,20 גולד. — 350 מעטצ'-צענטנער 97 קלאנאמס —11 גול. 200 מטרצ' 79 קילא 9'60 גולד. 200 מטרצ' 79 קילא 10,20 גול. וויסענבורגער 300 מטרצ. 79 קילא —10 גול. 120 מטרצ. 77 ק' 9,50 גול. 900 מעטרצ' 75 קילא 8,80 גולדען. — (אללעס פער 100 קילא.)

קארן (נייע) 6,70—6,82½ גולד.
קוקורוזן 7,65 גולד.
האפער 7,60—7,80 גולד.

פעסטער שלאכטפיעה-מארקט. ביים דע-אם 27-טען ד. מ. הויט אין פעסט אנגעלאדענען וואכענ-מארקט וואוירדען 1615 שטיק גראס- אונד 2567 קלייג-פיעה צו מארקטע נעבראכט. הויפאן וואוירדען פערקויפט: 15 שטיק שטיערע, פער שטיק פאן 74—136 גולדען — 673 אכסען דאס מאל פאן 197—360 גולד. 641 קוהע, דאס מאל פאן 115—204 גולד. 142 מעלק-קוהע דאס שטיק פאן 84—175 גול. 144 שטיק בייפעל, דאס מאל צו 152—217 גול. 334 שטיק קעלבער, דאס שטיק פאן 12 —31 גולד. 2233 שטיק שאפפע דאס מאל, 14—17 גולד. פרייזע פער 100 קילא: אכסען-פלייש 53 — 56. גולד. קוה-פלייש 50 — 52. גולד. קאלב-פלייש 44—56 גול. בייפל-פלייש 46—48. גולד.

פעראנטווארטלישער רעדאקטער: מאיר בר"ל דיין.

ראהזה הדש דיא!

נעפפערטשטער ערלייכט זיך אנצוזייגען, דאס ער על שנת תרמ"ג. 1883 לסספרם, איינען לוח הערוישבכם, דער אין ערדער הינזיכט אלס זמן מולדות, תקופות וסיף זמן קידוש הלבנה. וויא איך בעצעלן דיער מנהגי ודינים בית הכנסת זעהר קאדדעקט אונד צופערלעססיג איזט; זעלבער איזט פאן שני נאגי הדור ני, נעמליך מהנאן משיר האן שמהנאן דמאטערסדאארת ני בעניזאבטעט. דער פרייז איזט 12 צ"ל פעסטנעזטעצט. פיר בוכהענד-דער בין 50 עקסעמפלאדע 10 צ"ל. אובער 50 עק-סעמפלאדע 9 צ"ל. — אום ערדער נאכאדמינג פאר-צובינגען, לאססט איך אוהן גיר אום זעלבסט-פעדלאנג ערשיינען, אונד איזט פיר הענדלער גיר דירעקט פאן מיר צו בעצעהען.

David Friedländer

Neumarktplatz Nr. 8, Budapest.

אים לויפע דער פאלעשטען וואכע וואוירדען אי-בער בראדי 6000 פלוכטלינגע נאך רוסלאנד בע-פאהרערט. נעסטערן פריה זונד איך צוייא דעלע-גערטע דעם פאריזער הילפסקאמיטע'ס אין בראדי אנגלאנגט, אום דארט דיא ארבייטען צו לייטען.

*(אייגע פרעכע שווינדעלייא.) אים בערזוויצע (שראשער קאמיטאט) ווירד אונס פאם 21-טען דיעזעם געמעלדעט: „עס גיבט געוויס-סענלאזע מענשען, דיא איך דיא טרייגסטען ער-אינגסטע צו אייגער שווינדעלייא בענוצצען. אום זיך גור דיא טאשען מיט דעם געלדע ארמער לייטע צו פיללען, זא שטרייבט אין אונערער גגענד אין מענש אומהער אונד שווינדעלט דען לייטען דאס געלד אים הוך אונפערשעמטע ערהויכטגגען, ער זאגט גגמלך: „איך בין בעאיפפראגט, גגלדער צו דעם צוועקע צו זאממעלן, אום הערפאהרענדע גיסטליכע אונד ראבבגער צו בעלאהנען, וועלכע אומזוזיגן אללען, דאס אום „תלמיד“ קגגע אייג-גגע שטעללע אפרהאנדען. דיא מיט דען בעשטע-הענדען שטאאטס-גגוטצצען גיכט פערגאנגען.“ דיעזער מענש טראגט מיט זיך אייגען גגרהיכטען אייפרוף מיט גגוים „גגפפעלשטען אונטערשיפפען.“ ער טרייבט זיך גור אין דען גגבריגגס-ראפפען אום-הער, לאממט אבער גיכט אין דיא גראסגגען שטעדטע, וא זיין בעסרג ליכטער אייגגדעקט ווערדען קאגגגט. ער זאגט, דאס ער אום אוהעלי דיא אונד אין דריא לאמשאטען וא מגגלן מיסגגן דא ערדער דיעזער וא מגגלר דריא לאמשאטע בע-דיזגגן מיס, אום דאס גאטהגגע גגלד צו דעם „הייל-לגגגן צוגגמגגד אויצטשטיבגגן.“ — (דער שווינדלער זאללטע אללגגפאללס אנגהאלטען ווערדען, דא-מיט ער דיזגגן „מאשגגן-שנידערייא“ גיכט פאדט-זעטצגגן כאנ. וועגן מאן אוהן עטוא וועגגן „הלל השם“ דער בעהאדדע גיכט אובערלעפפערן וועלל, זא מיס מאן דאך דיא פאדטזעטצגגן דיעגגם פערבעכעדישען טרייבגגגס אונמאגלך מאכגגן.)

* (דיא (צווייא קינדער) דעם נייפגסטער יודישען אראצעם דר' הארל, וועלכע בים באדען אין דער פריגגן דאגגי פעראנגלוקט וואוירדען, זיגד בעריישט, נאטהגגלך אלס לייכגגן, אום דען וועללגגן גגגאגגגן וואוירדען, דיא לייכגגן וואוי-דען נאך פעסט געבראכט. דיא טרייגלאהמגגי פיר דיא אנגלוקליכגגן עלטערן איזט אגגגי אללגגע-מגגגן, אגגדערסגגן איזט דר' הארל זעלבסט אן דעם אנגלוקגגי שולד. דא ער עס זעלבסט ערלייבגגט, דאס ווגגגי קגגגדער אגגשטר אפזוכט דעם ערגגגגערגגס אין דער פריגגן דאגגי באדען, גגן כאגגן אבער דער ערגגגגערגגס גיכט שווגגגגגן, אגגד זגגן ערגגגגן זיך ווגגגגן אפזוכט אן דער שטגגדע דער געפאהר אלס גגגגגג

אין אונזערעם היסטיגען צווייטען ארטיקעל בעריכ-טעט נון וואללען וויר היער איך נאך דיא צייטונגס-בעריכטע אוים נידערהאזא אַ אַ ר דער פערקונ-דיגונג יענעם ריכטערליכען רעזולטאטעס נאכטראַ-גען: וויא דער „אונגאַרישען פאַסט" איים נידערי-האזא פאַם 28-טען דיעזעם טעלעגראַפירט ווירד, וואורדע דאס געזוך דעם הערען קארל אשטאַש וויי-גען געשטאטטונג דער איינזכסנאהמע אין דיא פעטענשטיקע אונד פראַטאַקאָללע איבער דען בע-פינד דער פעמדען ליכע — פאַם אונטערזוכונגס-ריכטער באַרי אַ ב ג ו ו י ע ז ן. הערר באַרי זאגטע: „זא לאנגע דיא פאַראונטערזוכונג דויערט, האט דער פערטהיידיגער האַבסטענס דאס רעכט, געגען דיא פאַרגונאַמענען פערהאַפטונגען צו אַבסאָללירען. יעדע וויטערע איינמישונג איזט דעם פערטהיידיגער ניכט געשטאטטעט, בז דיא „פאַר-אונטערזוכונג" אבגעשלאָסען איזט אונד דיא „אַר-דענטליכע" אונטערזוכונג בעגינגט"— פערנער ווירד איים נידערהאזא פאַם 28-טען יולי טעלעגראַפירט: „היטע פאַנד דען גאנצען טאג איין אללגעמיינעם פערהאַר דער פערהאַפטעטען שטאַבט. דער „שוחט" סאלאמאן שוואַרץ וואַרדע היטע זאגאַר צווימאל פאַר דען אונטערזוכונגס-ריכטער געפירט, איבער דיא פאַן דען פערהאַפטעטען גנאמאכטען גשטענד-נישסע פערלוסטע גאַר ניכטס. דיא פאַראונטערזו-כונג איזט צו ענדע." — איבער דיא אללגעמיינע שטים-מונג אונטער דער בעפאָללערונג אין עסלאַר בע-ריכטעט „פעשטי נאָפלוי" פאָלגענדעס: „דיא כריס-טען אין עסלאַר בעהויפטען נאָך אומטער שטאַרר אונד פעסט. דאס דיא יודען דיא עסטער שאַל-מאַשי ערמאָרדעט האבען אונד צוואר צו רעכטי-אזען צוטרעטען. — אונטער דער יודישען בעפאָל-קערונג הערשט עראַך פאָלגענדע מיינונג פאַר: „דיא דיענסט-געבערין דער עסטער, נעמלוך דיא בייערס-פרוי הורי, האט דאס מערכען עמפ-פינדליך געריכטעט, ווייל דאסזעלבע ניכט רעכט-צייטיג נאך היוטע קאם. דאס מערכען נאהם זיך דיעזע צוכטיגונג זא זעהר צו הערצען, דאס עס זיך איים פערצייפלונג אין דיא שטיים שטרעצט, וויא עס דענן איך דען טאַר פאַנד. עס וויאר דענן איך עבען פרוי הורי, דיא צערסט אומגעשפרענגט, דאס דיא יודען דיא עסטער ערמאָרדעט, אום נור פאַן זיך זעלבסט יעדע שולד אבזוועלצען צו קאָנען. דער שטהלריכטער האטטע דיענערצייט זאגאַר דיעזער פרוי איינען פערהויז ערטהיילט, ווייל דיא איהן מיט דיעזער לוגנע-מעלדונג בעשטרעטט. עס אונטערלינגס אלזא קיים איינעם צווייפעל, דאס עס זיך היער אים איינען „זעלבסט-מאָרד" האנדעלט, אן דעם אללערדינגס פרוי הורי וועגען דער צו שטרענגען בעהאנדלונג דעם מערכעם איינע שולד מראנט." — דיעזע אנזיכט הערשט, וויא גע-זאגט, אונטער דער יידישען בעפאָלקערונג, דיא איבערדיעס איך הייטע נאך דער מיינונג איזט, דאס דיא פרוי הורי אין דער פאַרגאַנגענען נאכט אין אַ ר דער פערקונ-דיגונג יענעם ריכטערליכען רעזולטאטעס נאכטראַ-גען: וויא דער „אונגאַרישען פאַסט" איים נידערי-האזא פאַם 28-טען דיעזעם טעלעגראַפירט ווירד, וואורדע דאס געזוך דעם הערען קארל אשטאַש וויי-גען געשטאטטונג דער איינזכסנאהמע אין דיא פעטענשטיקע אונד פראַטאַקאָללע איבער דען בע-פינד דער פעמדען ליכע — פאַם אונטערזוכונגס-ריכטער באַרי אַ ב ג ו ו י ע ז ן. הערר באַרי זאגטע: „זא לאנגע דיא פאַראונטערזוכונג דויערט, האט דער פערטהיידיגער האַבסטענס דאס רעכט, געגען דיא פאַרגונאַמענען פערהאַפטונגען צו אַבסאָללירען. יעדע וויטערע איינמישונג איזט דעם פערטהיידיגער ניכט געשטאטטעט, בז דיא „פאַר-אונטערזוכונג" אבגעשלאָסען איזט אונד דיא „אַר-דענטליכע" אונטערזוכונג בעגינגט"— פערנער ווירד איים נידערהאזא פאַם 28-טען יולי טעלעגראַפירט: „היטע פאַנד דען גאנצען טאג איין אללגעמיינעם פערהאַר דער פערהאַפטעטען שטאַבט. דער „שוחט" סאלאמאן שוואַרץ וואַרדע היטע זאגאַר צווימאל פאַר דען אונטערזוכונגס-ריכטער געפירט, איבער דיא פאַן דען פערהאַפטעטען גנאמאכטען גשטענד-נישסע פערלוסטע גאַר ניכטס. דיא פאַראונטערזו-כונג איזט צו ענדע." — איבער דיא אללגעמיינע שטים-מונג אונטער דער בעפאָללערונג אין עסלאַר בע-ריכטעט „פעשטי נאָפלוי" פאָלגענדעס: „דיא כריס-טען אין עסלאַר בעהויפטען נאָך אומטער שטאַרר אונד פעסט. דאס דיא יודען דיא עסטער שאַל-מאַשי ערמאָרדעט האבען אונד צוואר צו רעכטי-אזען צוטרעטען. — אונטער דער יידישען בעפאָל-קערונג הערשט עראַך פאָלגענדע מיינונג פאַר: „דיא דיענסט-געבערין דער עסטער, נעמלוך דיא בייערס-פרוי הורי, האט דאס מערכען עמפ-פינדליך געריכטעט, ווייל דאסזעלבע ניכט רעכט-צייטיג נאך היוטע קאם. דאס מערכען נאהם זיך דיעזע צוכטיגונג זא זעהר צו הערצען, דאס עס זיך איים פערצייפלונג אין דיא שטיים שטרעצט, וויא עס דענן איך דען טאַר פאַנד. עס וויאר דענן איך עבען פרוי הורי, דיא צערסט אומגעשפרענגט, דאס דיא יודען דיא עסטער ערמאָרדעט, אום נור פאַן זיך זעלבסט יעדע שולד אבזוועלצען צו קאָנען. דער שטהלריכטער האטטע דיענערצייט זאגאַר דיעזער פרוי איינען פערהויז ערטהיילט, ווייל דיא איהן מיט דיעזער לוגנע-מעלדונג בעשטרעטט. עס אונטערלינגס אלזא קיים איינעם צווייפעל, דאס עס זיך היער אים איינען „זעלבסט-מאָרד" האנדעלט, אן דעם אללערדינגס פרוי הורי וועגען דער צו שטרענגען בעהאנדלונג דעם מערכעם איינע

דיעזע לעטעטערע נאכריכט פערוועצט דען דיעזע אין אויסאַראָרדענטליכע אויפרעגונג. — „וואס קאָנן איך טעטע מהן? (זאגט דיענצי צו דעם אויבערבייגנע דיעזער נאכריכטען) אָלל איך נאך אַם צוריקקעהרען אונד מאָ-ראַל אנשטרענגונגען אונד פרעמדע דינר בייא מיר, אונד נעגען איהן האבע איך קיינע בעווייזע צור אנקלאגע. אונד דאנן — וויא קאָנן איך היער דיא בע-לאַנגונג אבזעהען? וועגען איך דיא בעלאַנגרונג אויפהעבע, דאנן בעטראַכטען דיעם דיא היער בעלאַנגרטען באַראָנע אלס איינען דינע. אונד אויך מיין פריינד אדריאן ווערע היער פערלאַרען, אָללעס איך היער בלייבען, זא בייגנע יעדע שטנדע מיינער אבווענהייט פאַן אַם נעפאהר! אלבראַנאָן, פאַנדולפאַ אונד מאָראַל ווערדען מיינע אב-ווענהייט פאַן אַם אויסצונעמען איך מוסען, אך! וועגען איך נור איינען, איינען איינצינען פייגר אויף דער וועלט הע-מע, אויף דען איך מיך פערלאַסען קאָנגע!"

„איהר האבט נעגען פייגרע אונטער דעם פאָלקע."

„קיינען האלבען! אך! עסמאַרקאָמלינגס, אָלזע לייטע, וויא איך, דיא זיך זעלבער זא האך עסמאַרגעשוואונגען, האבען נור נידער אונד קיינע פייגרע."

„אבער אללעס הולדיגונגען איך!"

„יא, הולדיגונגען! דאס דער איטזלע שטיכעליגען אונד קרעכצעריגען, אבער קיינע פייגרהאַפט! איך דורפטע נאך וואסער, דאס מיר וואהל מהן ווערדע; איך שלאנג אן דען פלוטען, וויא עס איינעם מאוס געטהאן, בעקאָמט אבער נור נאָך אונד ווערדע נאָלד, אבער קיין וואסער. אך! איך לעבע נאך איינעם פייגרע, דען איך ניינער פירדען קאָנן!"

דיעזע לעטעטערע נאכריכט פערוועצט דען דיעזע אין אויסאַראָרדענטליכע אויפרעגונג. — „וואס קאָנן איך טעטע מהן? (זאגט דיענצי צו דעם אויבערבייגנע דיעזער נאכריכטען) אָלל איך נאך אַם צוריקקעהרען אונד מאָ-ראַל אנשטרענגונגען פרעמדע דינר בייא מיר, אונד נעגען איהן האבע איך קיינע בעווייזע צור אנקלאגע. אונד דאנן — וויא קאָנן איך היער דיא בע-לאַנגונג אבזעהען? וועגען איך דיא בעלאַנגרונג אויפהעבע, דאנן בעטראַכטען דיעם דיא היער בעלאַנגרטען באַראָנע אלס איינען דינע. אונד אויך מיין פריינד אדריאן ווערע היער פערלאַרען, אָללעס איך היער בלייבען, זא בייגנע יעדע שטנדע מיינער אבווענהייט פאַן אַם נעפאהר! אלבראַנאָן, פאַנדולפאַ אונד מאָראַל ווערדען מיינע אב-ווענהייט פאַן אַם אויסצונעמען איך מוסען, אך! וועגען איך נור איינען, איינען איינצינען פייגר אויף דער וועלט הע-מע, אויף דען איך מיך פערלאַסען קאָנגע!"

„איהר האבט נעגען פייגרע אונטער דעם פאָלקע."

„קיינען האלבען! אך! עסמאַרקאָמלינגס, אָלזע לייטע, וויא איך, דיא זיך זעלבער זא האך עסמאַרגעשוואונגען, האבען נור נידער אונד קיינע פייגרע."

„אבער אללעס הולדיגונגען איך!"

„יא, הולדיגונגען! דאס דער איטזלע שטיכעליגען אונד קרעכצעריגען, אבער קיינע פייגרהאַפט! איך דורפטע נאך וואסער, דאס מיר וואהל מהן ווערדע; איך שלאנג אן דען פלוטען, וויא עס איינעם מאוס געטהאן, בעקאָמט אבער נור נאָך אונד ווערדע נאָלד, אבער קיין וואסער. אך! איך לעבע נאך איינעם פייגרע, דען איך ניינער פירדען קאָנן!"

איהן אין מיר; איך בין רישטער וואלטער פאַן מאָראַל." (זיעהע 59 אָר־שטעצונג)

„נון גוט!" (זאגט דיענצי) דיעזער וואלטער איזט יעצטע אין אַם איינער אין קיהנער פלאַן, איינגער איינע וואהל אנשטרשטעצע אונד קלונבערענגעטע אונטערגע-מונג קאָנגט אללין יענען הוסאַנען דער נאָסען ליבע-באנדע פרעאַלאַסען, זיך אַפּעגנלך אין אַם צו איינען, וויא זיין ערשיינען אַפּעגנלך פערבאַסען איזט; אבער זיינע בריעדער האבען מיר צו מיינער ריקקעהר נאך אַם פערהאַל-פען; וואהל מהאַסען וויא דיעם צו איהרעם איינגענען צוויקקע, דאך מיינע שוינבאַרע פערפאָלגונג ניכט איהנען ווירקליך מאַכט. דיעזע בריעדער מאָראַלאַ וואַרען עבען נור דאַרוויף, דאס דער בריעדער מאָראַלאַ זיין נעגען נור בעגינגע! איך קענגע דיעזען מאָראַל נור צו נוט; איך אהנע זיינע אב-זיכטען, קאָנן וויא אבער ניכט בעווייזען. אהנע בעווייז קאָנן איך איהן ניכט אנקלאגען אונד פערפנעהמען לאַסען. — נון, אנגעלא! דוא ביזט קלוג. שלוא אונד נעשיקע. קאָנגע מעסט דוא ניכט נאך אַם נעהען, מאַנ אונד נאכט דיא בע-וועגונגען מאָראַלאַ בעקאָמאַסען אונד עראַרשען, אָב ער מיט אלבראַנאָן, מיט פאַנדולפאַ אָדער מיט דען בראַנגען אין פערבינדונג שטעהט? וויללסט דוא דיעזען אויפראַנ איבערנעהמען?"

„איך וויל עס!" אונד בין בעריים היעצו!" — דיעזע אנגעלא מיט פעסטער שטיממע.

„דאנן שנעלל צו פפערדע נאך אַם, אונד וויסטע, דאס איך אויסער מיינער פרוי, קיינעם מעגשען אויף דער וועלט אַפּלקאָמען פרוגען קאָנן." —

(פאָרטעטצונג אָלגט.)

ווייסער אפרים לאקסמאנן, וועלכער דען פערהאַפ-טעטען רייגע וועגען געבראַכט, מיט דער וועגען אין דערארטיגעם שרייבען איינגעשטעגעלט. — פערנער מעלדעט דיעזעם בלאטט. דאס מאן שאָן דאריוף נעקאָממען, ווער ענע בייא טיסא-דאדא געפינדענע פערמדע לייכע זייא. דיעזע לייכע גע-האָרטע נעמלך איינער געוויסען גאוריל פלאָראַ, דיא אלס פרייי-מערכען אין מארמאראָש-סיגעט, בייא איהרעם אנקעל, איינעם איסראַעליטישען דער שטאדט וואהנענדען פישער, געשטאָרבען איזט.

(„אבער דיא טויפע אים הויזע ראַטהשילד.) ווייר האבען יינגסט דיא טרוריגע נאכריכט געבראַכט, דאס פרייליין בערטהא פאַן ראַטהשילד, טאָכטער דעם קארל מאיער פאַן ראַטהשילד אין פראַנקפורט אם מאין, פאַר קורצעם מיט אינעם פרינצען זיך פערלאָבט האט אונד דאס זיא איינינג טאגע פאַר דער טרוי-אונג צור קאַטהאָלישען קירכע איבערטרעטען ווירד. דיא „יוענער אללגעמיינע ציטונג" שרייבט היערי-בער: „עס איזט דיעם ניכט דער ערסטע פאַלל, דאס איינע טאָכטער דעם קארל מאיער פאַן ראַטה-שילד דיא טויפע נעממט. פאַר יוענגען יאהרען האט יא דיא אלטערע טאָכטער דעם קארל מאיער דען פראַנאָזישען הערצאָג פאַן נ ו ש ' נעהייראַטעט אונד דאס אהרעם בריטיגאס צו לעבע עבענ-פאַללס דאס יוענגסטהם פערלאַסען. אים הויזע דעם קארל מאיער לעבט איינע אלטע זעקר פראַנ-מע קאַטהאָלישע גובערנאנטע, וועלכע אלטע עם זיר צור אייפגאבע געמאכט, דיא אהרער ערציע-הונג אנפערטרוישען ראַטהשילדישען טאָכטער פיר דען קאַטהאָלישען גלייבען צו געוויגען, דיעזעם שטרעבען איזט דער פראָממען גובערנאנטע פאַללי קאָממען געלונגען, דא דיא טאָכטער דען קארל מאיער פאַרמלך ערגעלוהט זינד פיר דיא קאַטהאָ-לישע רעליגיאָן. (זיר מאָכטען גור זעהען, אָב זיא איך דאנן פיר דיא קאַטהאָלישע רעליגיאָן שווער-מען ווירדען, ווענן מאן איהנען אנשטאַטט „הערצאָג-גע" אונד „פרינצען" — איינפאַכע בירגערס-לייטע אלס „בריטיגאס" גענעבען העטטע)— פערנער מעל-דעט נאך דאס אבען ערוויהנטע בלאטט: „עס איזט מערקווירדיג, דאס אין גרייבעס בעשטרע-בען ווישעגס איינעס קאַטהאָלישען ערציעהערס אין דער ראַטהשילדישען פאַמיליע אין עבען גנטגעגענגעזעצטעס ערגעבנים האטטע. דער יוענגע בריודער דעם קארל מאיער, נעמלך הערר ווילהעלם פאַן ראַטהשילד אין פראַנקפורט אם מאין, האטטע אלס קינד איינען ערציעהער. דער אין „נעהמער עוואס" וואר. דיעזער ערציעהער באָט אללעס איף, אים זיינען צאָגלינג פיר דיא קאַטהאָ-לישע רעליגיאָן צו געווינגען. אבער עבען דיעזעם

איהן אין מיר; איך בין רישטער וואלטער פאַן מאָראַל." (זיעהע 59 אָר־שטעצונג)

„נון גוט!" (זאגט דיענצי) דיעזער וואלטער איזט יעצטע אין אַם איינער אין קיהנער פלאַן, איינגער איינע וואהל אנשטרשטעצע אונד קלונבערענגעטע אונטערגע-מונג קאָנגט אללין יענען הוסאַנען דער נאָסען ליבע-באנדע פרעאַלאַסען, זיך אַפּעגנלך אין אַם צו איינען, וויא זיין ערשיינען אַפּעגנלך פערבאַסען איזט; אבער זיינע בריודער האבען מיר צו מיינער ריקקעהר נאך אַם פערהאַל-פען; וואהל מהאַסען וויא דיעם צו איהרעם איינגענען צוויקקע, דאך מיינע שוינבאַרע פערפאָלגונג ניכט איהנען ווירקליך מאַכט. דיעזע בריודער מאָראַלאַ וואַרען עבען נור דאַרוויף, דאס דער בריודער מאָראַלאַ זיין נעגען נור בעגינגע! איך קענגע דיעזען מאָראַל נור צו נוט; איך אהנע זיינע אב-זיכטען, קאָנן וויא אבער ניכט בעווייזען. אהנע בעווייז קאָנן איך איהן ניכט אנקלאגען אונד פערפנעהמען לאַסען. — נון, אנגעלא! דוא ביזט קלוג. שלוא אונד נעשיקע. קאָנגע מעסט דוא ניכט נאך אַם נעהען, מאַנ אונד נאכט דיא בע-וועגונגען מאָראַלאַ בעקאָמאַסען אונד עראַרשען, אָב ער מיט אלבראַנאָן, מיט פאַנדולפאַ אָדער מיט דען בראַנגען אין פערבינדונג שטעהט? וויללסט דוא דיעזען אויפראַנ איבערנעהמען?"

„איך וויל עס!" אונד בין בעריים היעצו!" — דיעזע אנגעלא מיט פעסטער שטיממע.

„דאנן שנעלל צו פפערדע נאך אַם, אונד וויסטע, דאס איך אויסער מיינער פרוי, קיינעם מעגשען אויף דער וועלט אַפּלקאָמען פרוגען קאָנן." —

(פאָרטעטצונג אָלגט.)

גראַסן פּלאַטץ אין דאָס געריכטס-געבײַדע איבער־פֿהרט וואָרדן, זאַמעלט אײַנע גראָסע פֿאָלקס־מאַסע אין דען גאַסען אונד אײַף דעם פּלאַטצע.

אין געגענוואַרט דער אַדוואָקאַטען פֿונטאַק אונד הײמאַן, אַלס פֿערטהײדיגער דער אָנגעקלאָגטען, וואָרדען נון דאָס רעזולטאַט פֿערקינדעט, אונד דיעזעס לײַסטעט וויא פֿאָלגט: 1) דיא שוחטים: סאַלאָמאָן שוואַרץ אים טיפּאַ-עסלאַר, לעאָפּאָלד בראַון אים טעגלאַס, אַבראַהאַם בוקסבוים אים טאַרצאַל אונד עמאַנועל טויב אים טיפּאַ-פֿאָלנער זונד דעם מאָרדעס אין דער עסטער שאַלימאָשי פֿערדעכטיג; זיא בלײַבען ווײַטער אין אינטערזוכונגס-האַפֿט, דיא יעטצט נעגען זיא דיא „אײַנצעלנע" אונד „אָרדענטליכע" אונטערזוכונג פֿאָרגענאָמען וואָרד. — 2) יאָזעף שוואַרץ, סינאַגאָגע-דיענער אין עסלאַר, זאַמעט פֿרײַא. פֿערנער לאַזאַר ווײַסשטײן, סאַמועל לוסטיג אונד אַדאָלף יונגער זונד דער טהילנאַהמע אין דעם מאָרדע פֿערדעכטיג. דיעזע מיסען עבענפֿאַללס וועגען אײַנלײַטונג דער אָרדענטליכען אונטערזוכונג נעגען זיא אין האַפֿט בלײַבען; 3) דיא ווײַטע סאַמועל קלין, דער עסלאַער מאַטעיקע־פֿהרער העראַמאַן ראָזענבערג, דאַן מאַרטין נראָס, אונגאַרן קלין, פֿערנער דיא פֿלאָסער דוד הערשקאָ, יעקל שמילאָוויטש אונד אונגאַרן מאַטעי (דיעזער לעטצטערע איזט קײַן יודע) זונד אין פֿערהאַפֿט, דאַס זיא דורך דאַס קונסטשטיק מיט דער פֿערמדען לײַבע דען פֿערברעכערן בעהולפֿליך זײַן וואָללטען אונד בלײַבען עבענפֿאַללס ווײַטער אין אונטערזוכונגס-האַפֿט. דיעזע 7 האַבען נעגען אײַנדרע ווײַטערע בײַזעהאַלטונג אים געפֿענגנעסס אַפּפּעללירט; — 4) מאָרײַ יודדער, געוואָלבער אים טאָקאַי, אנשיל פֿאָגעל אונד ניסן מענדעלאָוויטש אים מאַראָש וועדען אײַף פֿרײַען פֿוס געזעטצט.

אײַנע אײַך אין אַללען דײַטשען מאָרגען-בלאַטטערן פֿערעפֿענטליכטע דעפּעשע לײַטעט: דער פֿאָן דעם אינטערזוכונגס-ריכטער באַרי זאַמסטאָג אבענדס פֿערקינדעטע געריכטליכע בעשײַד וואָרדע נעסטערן (זאָנטאָג) אים 10 אײַהר פֿאָרמיטטאָגס אײַף דורך דען קאָנגליכען געריכטס-האַפֿ אין נירעדײַהאַא נאָך פֿאָרהערגאַנגענער אבערפֿהײַנג אין זײַנעס נאָנטען אומפֿאַנג אַל־צעפֿטרט, וואָדורך ערסט דיעזער בעשײַד אײַנע אַרט פֿאָן רעכטסקראַפֿט ערלאַנגט. (דאַס הײַסט אבער נור זאָפֿיל, דאַס מאַן וועגען דעם פֿערדאַכטעס בערעכטיגט איזט, דיא אַנגעקלאָגטען ווײַטער אין האַפֿט צו בעהאַלטען.)

דיעזעס פֿאָן נירעדײַהאַער אונטערזוכונגס-ריכטער פֿערקינדעטע רעזולטאַט ערדענט אײַנגעהײַ־דעס אײַזעהען. פֿרײַליך איזט הײַער נאָך אײַמער נור פֿאָן אײַנעס פֿערדאַכטעס, ניכט אבער פֿאָן עטוואַס

פֿאָלליעטאָן.

הערשער אונד פֿאָלק.

(67-טע פֿאָרטזעטצונג.)

דיא בעלאַגערונג וואַר אבער נאָך קײַנע פֿאָללשטענדיגע; פּאַלעסטראַ וואַר נאָך אײַנער זײַטע נאָך אָפּפֿן, אונד דיא צאָנ עבען רײַסטער וואַלטער פֿאָן מאָנעאַל אײַן, אום מיט דען נאַראָנען צו אונטערהאַנדעלן.

דער שלײַע וואַלטער מאַכטע מיט דעם יונגען נאַראָן שטאָנגאָללאָ קײַצען פּראָצעס. אײַנדעס ער איהם זאָגטע: „וועגן אײַהר מײַ נאַראָנשײַט, דאַס אײַך וועגנסטענס פֿײַר דיא נעכסטען פֿינף יאָהרע ראָס רעגערען ווערדע. זאָ שלאָגע אײַך מײַן מיטע נאָסען אַרמעע אויף אײַערע זײַטע אונד צײַעהע נעגען רײַנצי. — רײַנצי איזט נון נאָנען אין מײַנער געוואַלט, דענן מײַנע בײַדע זונד דיא אונזהײַ־ליגע אַרמעע. עס הענגט אַלזאָ נור אַן מיר אבן, אָב רײַנצי ווײַטער מעגאַטאַר ראָס בלײַבט?"

„אבער אײַער אײַנעגען בײַדער בעלאַגערן יא יעטצט דיעזעס שלאָס?" זאָגטע שטאָנגאָללאָ.

„אבער איהר זעהט אײַך, וויא דיעזע בעלאַגערונג אויסזעהט; (זאָגטע מאָנעאַל) וויא האַבען מײַנען בעפֿעהל, דיא בעלאַגערונג זאָ ווײַט אַלס מאָגלײַך אין דיא לענגע צו צײַהען, אונד ווײַדע דיא בעלאַגערונג אין לאַנגווערינגע דאַנן ווערדען דעם רײַנצי זײַנע אײַנענען קרײַנגסאַאַרען אבפֿאַללען! דענן רײַנצי איזט נור זאָ לאַנגע נאָך בײַם פֿאָלקע, זאָלאַנגע ער אַלס זײַנער געזײַהרט ווערד; פֿערשלעסס זײַך אבער דער קרײַנע. זאָ פֿערלײַרט דאַס פֿאָלק דיא נעדולד אונד זעהנס זײַך נאָך אײַנעס מאַפֿפֿערדען תעל־דען, דער עס שנעללער מאַכט?"

„נון, מײַנענוועגען; (זאָגטע שטאָנגאָללאָ) איך נאַראָנשײַט אײַך דאָסר, דאַס איהר דיא ערסטען פֿינף יאָהרע ראָס בעהערשען ווערדע! אײַך גלײַבע, דאַס נעראַדע אײַן פֿרײַהער הערשער דען ראָסען נעוואַכסען איזט. בעאַנ־דרעס אײַן מאַנן וויא איהר, הערר יעסטער; דעסען נעבורס אונד זײַהס אײַך בעפֿעהיגען, דען אונטערשטעד צוישען באַ־ראָנען אונד פֿלעבעערען צו בעגײַסטען. אײַן אונטערשיד רישטער אלס הערשער אין ראָס נעפֿאַללט מיר בעסער אלס אײַן פֿלעבעיאַנישער סענאַטאָר!"

„נון; (דיעזע מאָנעאַל) שלאָגט אײַן; — גלײַכט אבער יא ניכט, דאַס אײַן רײַסער מיר נעגענאַיבער. דען מאַן אלס רײַנצי־הויפֿטמאַן בעצײַכנעס. דאַס וואַרט ניכט האַלטען מיס; — אײַנרינגען מײַנע מאַכט נאַראָנשײַס מיר נענען דאָסר, דאַס איהר אײַער וואַרט האַלטען ווערדע!" — אונד נון, אום אַן עטוואַס אנדרעס צו ערגען, זאָ פֿאַנגט אײַך, אָב עס וואַהר, דאַס אדריאַן הײַער געפֿאַנגען וויא?"

אלס איהם הערײַך שטאָנגאָללאָ דען נאַראָנען ערצעהלטע, דאַ זאָגטע מאָנעאַל: „איהר האַבט רעכט גע־האַנדעלט, אײַך קענע רײַנצי אבערכאַנען אונד זײַנען נאַראָ־טער; ער איזט עדעל, אבער אונערען צוזעהען געפֿעהלײַך. בעהאַנדעלט איהן אבער נוט, אײַך בײַסטע אײַך דאַרום, אײַך האַבען דיא מײַנע אבערכאַנען."

אלס זײַך מאָנעאַל עטוואַס געפֿעהנטע, זאָגטע באַראָן מאַ־וועלל: „וועס האַבען זײַך נעכאַן? זײַך האַבען אונזערע פֿאַטרישאַרטע אין אײַנען אײַסלענדיגע פֿע־קײַסע! וויא בלײַבט דאַנן אונזערע הערשאַפֿט?"

„פֿערקײַסע? (דיעזע שטאָנגאָללאָ) מײַנער אונטכ נאָך שטערט דער קאָנטראַקט נאָנען אונדרס. זײַנ האַבען אונזערע מאַכט, אונזער פֿרײַאַנען, אונזערע פֿאַלעסטע אין דאָס, אונד וואָס נאָך מעהר איזט, זײַנע אונד דאַס נעגען רײַנצי, עקרײַסס. זעהט איהר ניכט אײַן, דאַס עס אונזער אונטערנאַנד נעזוויגען ווערדע, וועגן זײַר דיעזעס מאָנעאַל נעפֿראָטצט הערשען! אונד וואָס מאָנעאַלס הערשאַפֿט איבער דאָס בעסרײַסס, וואָסר איך איהם נאַראָנשרעס?" — נון, איך ווײַל וואָס האַלטען. אבער דאַס פֿאָלק ווערד אונס צופֿרײַקאָמען; דאַס פֿאָלק ווערד דיא דרינקענדע לאַסט זײַנער שטײַגען קײַנען מאָנאַס ערגאַנען אונד איהן בײַא אײַשען שטײַנען."

זעכסאונדפֿינפֿציגסטעס קאַפּיטעל.

אם 4-טען מאָנע דער בעלאַגערונג פֿאָן פֿאָלעסטראַ מאַכטען דיא קרײַנער דער פֿאַטרישער אונטער אנפֿיהרונג דעס באַראָנס פֿרײַהר פֿאָן אײַנען אײַסאַלל, וועלכען אבער רי־ענצי זײַנענרײַך צערקנעטשלאָגען, אײַנע עלבער וואַרדע פֿאָן רײַנצי פֿערוואַנדעס. נאָך דיעזעס זײַנען, דער אבער נאָך ניכט צור אײַנאַהמע פֿאָן פֿאָלעסטראַ פֿיהרטע, קערטע רײַנצי נאָך זײַנעס עבלעס צוריק, וואָ בעײַנס מעהרערע וויכטיגע נאַכרײַכטען אים ראָס אײַנגעפֿאַסען וואַרען, דיעזע נאַכרײַכטען פֿערשאַפֿטען באַלד זײַנע דיענסט־פֿרײַדע אים דער אײַנען נאַכרײַכט עפֿטהר ער, דאַס עס קאָרדינאַל אלבאַראָנען מיט דען באַראָנען האַלטע; אים דער צוויטען ווײַערע, דאַס פֿאַנדולפֿאָ זערבער וועהרענד דער אבווײַע־הײַט רײַנצי־ס זײַך עטס פֿרײַגען פֿאַטרישטענען וועלל, אונד אים דער דרײַטען ווערלך, דאַס רײַסטער וואַלטער פֿאָן מאָנעאַל אפֿפֿנטליך אין ראָס עפֿטליכען.

פֿערשיעדענע נײַאיגקײַטען.

* (פֿראָצעס וועגען דעס יודענ־קראָוואַללס אין שטײַנאַמאַנגער.) אם 15-טען דיעזעס פֿאָנד בײַם געריכטס-האַפֿע אין שטײַנאַמאַנגער דיא פֿערהאַנדלונג נעגען לײַטע שטאַטט, דיא בעקאַנגטלײַך אם 10-טען דיעזעס דיא פֿענסטער אין דער דאָרטיגען סינאַגאָגע אײַנגעשלאָ־גען האַטטען, דאַס דיא קלאָגע גנוג אײַנגעטלײַך ניכט פֿאָן פֿאַרשטאַנדע דער יידישען קולטוסגעמײַנדע, זאָנ־דערן פֿאָן שטאַנדע דער יידישען קולטוסגעמײַנדע, זאָנ־דערן פֿאָן שטאַנדע־אַנוואַלט אים, דער זאָצזיאַ־גען פֿאָן אַמטס־ווגען אײַנשרײַטען מיסטע, דײַטעגס דער יידישען געמײַנדע ערשײַנען בלאָס דיא בײַ־דען פֿאָרשטעהער לאַקענבאַכער אונד דײַטש צור פֿערהאַנדלונג, דיא אינדעס זאָנלײַך ערקלערטען: „ווײַר אינזערעדײַטס בעאַנשפּרוכען מײַר דען אַן דער סינאַגאָגע אנגעריכטעטען שאַדען קײַנען ערזאַטץ, אונד פֿאָרדערן ווײַר ניכט, דאַס דיא ווענען דעס יודענ־

ערוויעזענעס דיא רעדע. פֿערדאַכט הײַסט נור: דיא וואהרשײַנליכע מײַנונג, דער אַנגוואַהן אדער אײַנע מוטהמאַסונג דעס ריכטערס פֿאָן אײַנעס פֿערברע־כען, אונד ווײַר האָפֿען נאָך אײַמער, דאַס בײַא דער בעהײַס בעגאָנענען אײַנענליכען אונד אַר־דענטליכען אונטערזוכונג, וואָ מאַן מיט יעדעס אײַ־צעלנען דאַס פֿערהאַר פֿאָרגעהמען ווערד אונד אײַך דיא פֿערטהײדיגער דער אנגעקלאָגטען אָפֿפֿען אײַ־טרעטען לאָנגען ווערדען, זײַך דיא אײַנשולד דער יודען גאַנץ קלאָר הערײַסטעללען ווערד. אבער ווײַר האָפֿען בײַזהער, דאַס אײַך שאָן דיא פֿאָר־אונטערזוכונג מיט דעם רעזולטאַט דער פֿײַשפֿרי־כונג דער אנגעקלאָגטען יודען ערגען ווערד. דא גע־גען זיא קײַן בענרײַדעטער פֿערדאַכט פֿאָרהאַנ־דען איזט.

דיא אײַנצעלנע אָרדענטליכע אונטערזוכונג ווערד אין בײַלײַפֿיג 10 טאָגען בעענדעט זײַן, וואָרײַך דאַנן דיא אקטען דעס שטאַאַטס-אַנוואַלט צור אַנ־טראַג-שטעללונג אבערמײַטטעלט ווערדען.

אבער דיא אינערוואַרטעט שנעללע בעענדי־גונג דער פֿאָראַנטערזוכונג בעריכטעט בײַדאַ פֿעטטע הערלאָפֿ, דאַס דיעס אין פֿאָלגע אײַנער דרינגענדען צײַטפֿרײַסט דעס יוסטיצ-מינײַסטערס געטאָהן, דער דיא ענדליכע בעענדיגונג דער זאָ לאַנגווערגען פֿאָר־אונטערזוכונג מיט נאַכדרוק פֿאָרדערטע.

ערענפֿאַללס זײַנ ווײַר פֿרײַאָה, דאַס דיא לאַנג־ווערגע פֿאָראונטערזוכונג מיט דער געדײַטטהײַדיגע אין ענדע גענאָמען. נון ווערדען ווײַר יעטצט פֿער־לעסליכערעס אונד געוויסטערעס פֿערגעהמען לאָ־גען. דיא געוויסהײַט איזט אוממערהין בעסער אלס דיא פֿײַנליכע אונגעוויסהײַט.

פֿערשיעדענע נײַאיגקײַטען.

* (פֿראָצעס וועגען דעס יודענ־קראָוואַללס אין שטײַנאַמאַנגער.) אם 15-טען דיעזעס פֿאָנד בײַם געריכטס-האַפֿע אין שטײַנאַמאַנגער דיא פֿערהאַנדלונג נעגען לײַטע שטאַטט, דיא בעקאַנגטלײַך אם 10-טען דיעזעס דיא פֿענסטער אין דער דאָרטיגען סינאַגאָגע אײַנגעשלאָ־גען האַטטען, דאַס דיא קלאָגע גנוג אײַנגעטלײַך ניכט פֿאָן פֿאַרשטאַנדע דער יידישען קולטוסגעמײַנדע, זאָנ־דערן פֿאָן שטאַנדע־אַנוואַלט אים, דער זאָצזיאַ־גען פֿאָן אַמטס־ווגען אײַנשרײַטען מיסטע, דײַטעגס דער יידישען געמײַנדע ערשײַנען בלאָס דיא בײַ־דען פֿאָרשטעהער לאַקענבאַכער אונד דײַטש צור פֿערהאַנדלונג, דיא אינדעס זאָנלײַך ערקלערטען: „ווײַר אינזערעדײַטס בעאַנשפּרוכען מײַר דען אַן דער סינאַגאָגע אנגעריכטעטען שאַדען קײַנען ערזאַטץ, אונד פֿאָרדערן ווײַר ניכט, דאַס דיא ווענען דעס יודענ־

פֿאָלליעטאָן.

הערשער אונד פֿאָלק.

(67-טע פֿאָרטזעטצונג.)

דיא בעלאַגערונג וואַר אבער נאָך קײַנע פֿאָללשטענ־דיגע; פּאַלעסטראַ וואַר נאָך אײַנער זײַטע נאָך אָפֿפֿן, אונד דיא צאָנ עבען רײַסטער וואַלטער פֿאָן מאָנעאַל אײַן, אום מיט דען נאַראָנען צו אונטערהאַנדעלן.

דער שלײַע וואַלטער מאַכטע מיט דעם יונגען נאַראָן שטאָנגאָללאָ קײַצען פּראָצעס. אײַנדעס ער איהם זאָגטע: „וועגן אײַהר מײַ נאַראָנשײַט, דאַס אײַך וועגנסטענס פֿײַר דיא נעכסטען פֿינף יאָהרע ראָס רעגערען ווערדע. זאָ שלאָגע אײַך מײַן מיטע נאָסען אַרמעע אײַף אײַערע זײַטע אונד צײַעהע נעגען רײַנצי. — רײַנצי איזט נון נאָנען אין מײַנער געוואַלט, דענן מײַנע בײַדע זונד דיא אונזהײַ־ליגע אַרמעע. עס הענגט אַלזאָ נור אַן מיר אבן, אָב רײַנצי ווײַטער מעגאַטאַר ראָס בלײַבט?"

„אבער אײַער אײַנעגען בײַדער בעלאַגערן יא יעטצט דיעזעס שלאָס?" זאָגטע שטאָנגאָללאָ.

„אבער איהר זעהט אײַך, וויא דיעזע בעלאַגערונג אויסזעהט; (זאָגטע מאָנעאַל) וויא האַבען מײַנען בעפֿעהל, דיא בעלאַגערונג זאָ ווײַט אַלס מאָגלײַך אין דיא לענגע צו צײַהען, אונד ווײַדע דיא בעלאַגערונג אין לאַנגווערינגע דאַנן ווערדען דעם רײַנצי זײַנע אײַנענען קרײַנגסאַאַרען אבפֿאַללען! דענן רײַנצי איזט נור זאָ לאַנגע נאָך בײַם פֿאָלקע, זאָלאַנגע ער אַלס זײַנער געזײַהרט ווערד; פֿער־שלעסס זײַך אבער דער קרײַנע. זאָ פֿערלײַרט דאַס פֿאָלק

„פֿערקײַסע? (דיעזע שטאָנגאָללאָ) מײַנער אונטכ נאָך שטערט דער קאָנטראַקט נאָנען אונדרס. זײַנ האַבען אונזערע מאַכט, אונזער פֿרײַאַנען, אונזערע פֿאַלעסטע אין דאָס, אונד וואָס נאָך מעהר איזט, זײַנע אונד דאַס נעגען רײַנצי, עקרײַסס. זעהט איהר ניכט אײַן, דאַס עס אונזער אונטערנאַנד נעזוויגען ווערדע, וועגן זײַר דיעזעס מאָנעאַל נעפֿראָטצט הערשען! אונד וואָס מאָנעאַלס הערשאַפֿט איבער דאָס בעסרײַסס, וואָסר איך איהם נאַראָנשרעס?" — נון, איך ווײַל וואָס האַלטען. אבער דאַס פֿאָלק ווערד אונס צופֿרײַקאָמען; דאַס פֿאָלק ווערד דיא דרינקענדע לאַסט זײַנער שטײַגען קײַנען מאָנאַס ערגאַנען אונד איהן בײַא אײַשען שטײַנען."

זעכסאונדפֿינפֿציגסטעס קאַפּיטעל.

אם 4-טען מאָנע דער בעלאַגערונג פֿאָן פֿאָלעסטראַ מאַכטען דיא קרײַנער דער פֿאַטרישער אונטער אנפֿיהרונג דעס באַראָנס פֿרײַהר פֿאָן אײַנען אײַסאַלל, וועלכען אבער רי־ענצי זײַנענרײַך צערקנעטשלאָגען, אײַנע עלבער וואַרדע פֿאָן רײַנצי פֿערוואַנדעס. נאָך דיעזעס זײַנען, דער אבער נאָך ניכט צור אײַנאַהמע פֿאָן פֿאָלעסטראַ פֿיהרטע, קערטע רײַנצי נאָך זײַנעס עבלעס צוריק, וואָ בעײַנס מעהרערע וויכטיגע נאַכרײַכטען אים ראָס אײַנגעפֿאַסען וואַרען, דיעזע נאַכרײַכטען פֿערשאַפֿטען באַלד זײַנע דיענסט־פֿרײַדע אים דער אײַנען נאַכרײַכט עפֿטהר ער, דאַס עס קאָרדינאַל אלבאַראָנען מיט דען באַראָנען האַלטע; אים דער צוויטען ווײַערע, דאַס פֿאַנדולפֿאָ זערבער וועהרענד דער אבווײַע־הײַט רײַנצי־ס זײַך עטס פֿרײַגען פֿאַטרישטענען וועלל, אונד אים דער דרײַטען ווערלך, דאַס רײַסטער וואַלטער פֿאָן מאָנעאַל אפֿפֿנטליך אין ראָס עפֿטליכען.